

**DIES DECIMA QUARTA JULII.
DE S. HENRICO IMPERATORE
BAMBERGÆ IN GERMANIA.**

VITA

**Auctore anonymo, edita in Surio, Ex
Jacobi Gretseri divis Bambergensibus.**

CAPUT I.

**S. Henrici in imperium successio,
VVolfgangi apparitio,
munificentia in ecclesias,
victoria de Sclavis,
& restauratio episcopatus Merseburgensis.**

[Ottoni III succedit S. Henricus,] Anno ab Incarnatione Domini millesimo primo: ab Urbe autem condita millesimo septingentesimo quinquagesimo secundo: Ottone puero Romæ defuncto, vacante regni solio, cum de principe subrogando ageretur; omnium vota, nutu divino, ad eum inclinantur, qui tunc in regno habebatur potissimus. Fuit namque per idem tempus Dux Bavariorum Henricus, tam bonitate quam nobilitate regia conspicuus, & universa morum honestate præclarus. Hic initium sapientiæ timorem Domini pleniter secutus est: qui erat omni litterarum studio principaliter imbutus, totus sane fide & actu Catholicus. Hic ergo ab omnibus pari voto & communi consensu accersitur, divina utique disponente clementia: ut per temporalis regni fastigium, ad culmen cælestis regni pertingeret. Terrena enim bona omnia, sicut usu malo alios a salute præpediunt, ita alios usu bono ad salutem promovent.

[2] Cui necdum Cæsaris vel Imperatoris dignitatem obtinenti apparuit Ratisbonæ Wolfgangus in somnis

visione tali. [quem diu sollicitum habet S Wolffgangi visio.] Visum namque est ei, quod manens in sancti Emmerammi ecclesia, accederet orandi gratia ad beati Wolffgangi sepulcrum, in eadem ecclesia situm: cumque ibidem Dominum sanctumque Wolffgangdum precibus intimis conaretur exorare, subito videbatur ei ipse Sanctus adstare; & hujusmodi verbis ipsum appellare: Intuere diligenter litteras in muro, qui est juxta tumulum meum, scriptas. Erat autem ibi, sicut videbatur, scriptum solummodo: Post sex. Evigilans vero Rex Henricus tractatione diuturna secum revolvit, paucissima hujus visionis scripta. In primis ergo arbitratus, quod post sex dies esset moriturus; multa dispensat pauperibus. Cum autem sex dierum numerus præteriret & nihil in se corporalis molestiæ sentiret: putavit ad sex menses pertinere. Transacto vero & hujus numeri spatio, nihilque in se infirmitatis passus, arbitratus hunc numerum ad sex annos pertinere: ideoque & quæ supra, cœpit timere. Cumque sex annorum numerus integer pertransisset; & septimi anni dies revolutus venisset: ipso die Cæsaris dignitatem per Apostolicam suscepit consecrationem. Tunc tandem sentiens, qualis esset sua visio, gratias egit Deo sanctoque Wolffgango, qui sibi talem revelare dignatus est sublimitatem.

[3] Unctus igitur in regem beatissimus Dei famulus, [Ejus in varias ecclesias munificentia,] temporalis regni non contentus angustiis, pro adipiscenda immortalitatis corona, summo Regi (cui servire regnare est) militare disposuit, summam etiam diligentiam in amplificando cultu religionis adhibuit: ecclesias ditare possessionibus, & immensis ornatibus augere cœpit. Sedes autem episcopales, Hildensheim (ubi a puero nutritus & litteras edoctus fuit) Magdeburg, Argentinam, Misenam, & Merseburch (quæ barbarica immanitate adjacentium Sclavorum vastatæ fuerant) restauravit. Et tam ipsius, quam aliis episcopatibus per universum regnum, in

possessionibus & ornatibus, innumerabilia contulit. Hildesheimensibus vero sanctum Gotehardum divina edoctus revelatione præfecit. Quid autem Merseburgensi ecclesiæ præ aliis specialius contulerit, futurorum charitati volumus ex parte notificare. Hæc enim ecclesiæ tempore Magni Ottonis; illius, inquam, qui ad Lycum fluvium sub sancto Udalrico confessore Ungaros prostravit, & Reges eorum, Lælium videlicet & Assur Ratisbonæ, Principibus hoc fieri adjudicantibus, in patibulo suspendit: assiduis incursionibus & hostili vastatione Sclavorum, ad nihilum redacta est.

[4] Et quia violentiis vicinarum nationum non poterat resistere: in possessionibus, in religione & in omnibus, quæ ad pontificalem dignitatem pertinebant, penitus cæpit deficere. [præsertim in restauratione episcopatus Merseburgensis,] Accidit autem, ut eodem tempore Magdeburgensis ecclesiæ Archiepiscopus viam universæ carnis ingrederetur, & Merseburgensis præsul, propter sapientiam a Deo sibi collatam, & propter multas virtutes, quibus adornatus erat, ob quas etiam Ottoni magno gratissimus extitit: in cathedram Magdeburgensem, prædicto Rege id efficiente, præponeretur. Factum est autem, ut Merseburgensis episcopatus penitus destrueretur, & quæ potiora erant illius ecclesiæ, in prædiis, in ministerialibus, in ornamentis, in ditionem Magdeburgensis ecclesiæ transferrentur, & de quibus reliquiis possessionum, quæ Merseburg remanserant, abbatia inibi construeretur. Quod factum usque ad tempus pii Confessoris Henrici immutatum permansit. Cum autem convocatis idem Rex Principibus regni sui Quendelburg curiam celebrasset: universis in id ipsum consentientibus, Poloniam & Boëmiam, ceterasque Sclavorum adjacentes regiones, quæ fines regni sui vastabant, debellare disposuit.

[5] [quo confert insignis de Sclavis victoria,] Congregato itaque exercitu, contra prædictas nationes aciem direxit. Et faciens transitum per locum, qui Walbech dicitur, gladium sancti Adriani martyris, qui pro reliquiis multo tempore ibi servabatur, accepit. Quo accinctus, ex toto corde suo clamavit & dixit: **Judica Domine nocentes me, expugna impugnantes me, apprehende arma & scutum, & exurge in adjutorium mihi. Inde progressus castra metatus est in campo; ubi Merseburgensis ecclesia sita est, & videns locum desolatum, & in nihilum redactum, ingemuit & ait: Beate Laurenti martyr Christi, si tuo interventu has barbaras nationes, ad quas pergo, Romano Imperio, & Christianæ religioni subjugavero, hunc locum desolatum tuo nomini consecratum, divina favente gratia, in pristinae dignitatis statum reformabo. Ut vero Principes Poloniae & Boëmiæ, ceterarumque Sclavicarum gentium primates Romanum Imperatorem cum exercitu ad debellandos eos advenire cognoverunt: innumerabili multitudine collecta, in bellum ei obviam processerunt. Quod Regi pio per speculatores suos cito innotuit, & sicut in omnibus angustiis suis solebat, ad orationis arma confugit. Invocatoque super se nomine Domini; beato Laurentio, sancto Georgio, & beato Adriano martyribus, se suumque exercitum protegendum cum summa devotione commisit.**

[6] **Et cum omnes perceptione corporis & sanguinis Domini confortati fuissent, [quam voto concepto, & a Sanctis adjutus,] ad locum certaminis venerunt. Ubi cum Rex beatus verbis exhortatoriis ad viriliter agendum singulorum animos erexisset, videns innumerabilem adversariorum multitudinem, clamavit ad Dominum, & ait: Deus qui conteris bella ab initio, eleva brachium tuum super gentes, qui cogitant servis tuis mala. Disperge illos in virtute tua: & destrue eos protector meus. Pone illos ut rotam, & sicut stipulam ante faciem venti. Hæc dicens aperti sunt oculi ejus & vidit gloriosos martyres, Georgium**

videlicet, Laurentium, Adrianum, cum angelo percutiente, exercitum suum præcedentes, & hostium cuneos ad fugam propellentes. Et sicut exercitus Senacherib ab angelo percutiente contritus est & periit; ita & omnis barbarorum ista multitudo per virtutem Dei conterrita, projectis armis sine effusione sanguinis Christianorum, fugæ præsidium quæsivit. Quo viso Rex sanctus, elevatis oculis & manibus in cælum, benedixit Deo cæli & ait: Benedico te Rex cæli & terræ, qui superbis resistis & humilibus das gratiam: qui custodis diligentes te & glorificatus es in gentibus, propter datam nobis de cælo victoriam. Victis ergo barbaris & quæ ad futuram pacem prodesse poterant firmissima pactione stabilitis, vir Beatus cum suis in sua redierunt cum pace, glorificantes & laudantes Deum, qui salvat sperantes in se.

[7] Cumque Christianissimus Rex Poloniam, Boëmiam, [gloriose consequitur, & votum explet.] Moraviam tributarias fecisset: ob reverentiam S. Laurentii martyris, conculcationem & destructionem Merseburgensis ecclesiæ, cæpit pio intuitu misericordiæ & pietatis respicere, & ad nihilum redactam in ædificiis, in ministerialibus, in secularibus possessionibus, in ecclesiasticis ornamentis, in pristinum gradum pontificalis dignitatis, sicut Deo & sancto Laurentio voverat, studuit restaurare. Nec prius ab operibus misericordiæ destitit, quoadusque eam ad antiquum statum dignitatis, & pristinum honorem religionis ex integro perduceret.

[8] Denique episcopatum Babenbergensem ex integro in suo domate fundavit, [Novum episcopatum erigere volens,] terminis videlicet ab adjacentibus episcopatibus legitimo concambio commutatis. Fundatum vero episcopatum Principibus Apostolorum Petro & Paulo, & pretiosissimo martyri Georgio attitulatum speciali jure sanctæ Rom. Ecclesiæ contradidit, ut & primæ Sedi debitum dignitatis impenderet honorem, & suam

plantationem tanto patrocínio firmiter communiret. In meridiana quoque parte civitatis monasterium in honore S. Stephani Protomartyris sub ordine canonico construens; ex altera vero, hoc est, aquilonari, aliud monasterium sub monachali regula in honore S. Michaëlis Archangeli, sanctique Benedicti abbatis constituens, sibi, suæque civitati supra Petram Apostolicæ firmitatis fundatæ, muroque & propugnaculis meritorum S. Georgii ceterorumque sanctorum munitæ ac exornatæ contra incentivos vitiorum jactatus, turrim fortitudinis in Stephano, & contra refrigerantes flatus illius, qui in aquilone, unde malum omne panditur, sedem ponere disposuit, refugium certum in angelico præparavit præsidio: ut a dextris & a sinistris justitiæ armis vallatæ in nullo sufficiat insidiator prævalere.

[9] His tribus ecclesiis postea per Guntherum ejusdem Babenbergensis sedis quartum præsulem, [omnia solícite disponit,] & per Reginoldum quemdam, virum nobilem, addita est quarta ecclesia in honore sanctæ Mariæ matris Domini: & sancti Gangolfi martyris extra urbem versus Orientem in loco Teuverstat, sub ordine & possessione canonica. Denique sextus ejusdem sedis Episcopus Herimannus contra urbem versus occidentem in honore S. Jacobi Apostoli & filii Zebedæi, ecclesiam sub ordine canonico initiavit. Hanc Otto, humilis amator pauperum Christi, octavus ejusdem sedis episcopus, cooperante Eberhardo Præposito, consummavit & dedicavit, ac stirpem ordinemque illic Deo servientium decenter disposuit. Sic locus Babenbergensis ecclesiis & patrociniis Sanctorum in modum Crucis undique munitus, Christo Jesu crucifixo quotidianum, & sedulum celebrat officium & servitium pro primo suo fundatore Heinrico secundo, Imperatore piissimo, ejusque cooperantibus & successoribus vel augmentatoribus omnibus: Et ut inibi militantibus Domino major tranquillitas & securitas, & reverentia ad supplicandum Deo perseveret, prædictæ

quinque ecclesiæ sic sunt locatæ, ut fere ab omni strepitu, & tumultu forensi ac populari sint decentissime segregatæ.

[10] [ut Bambergam ad eam dignitatem evehat,] Ut autem cunctis liquidius enitescat qua vigilantia vir beatissimus novellæ suæ ecclesiæ bona pacis & tranquillitatis etiam per succedentia tempora providerit, aliquas hic tam Episcoporum, quam Regum inserimus confirmationis epistolas: ut, quia duo sunt, quibus hic mundus principaliter regitur, pontificalis auctoritas, & regalis potestas, ex utroque horum suffulta a dextris & sinistris, ab omnium molestia infestationum secure monstretur in perpetuum defensa. Dicente enim Domino Salvatore; duos Ecclesiæ gladios sufficere, quorum unus ad defensionem animæ ac spiritus penetrat; alter inflexibilia & dura corda rigore suo domat & premit: quidquid eorundem gladiatorum jure hinc inde munitur; constat profecto, quod nullius mali incursione ab status sui rectitudine labefactetur. Prius tamen hic chartam Ottonis tertii Imperatoris præscribimus, ut scire volentibus, qualiter ipse locus Babenbergensis in ditionem sancti Regis obvenerit, ex eadem conscriptionis pagina colligatur.

[11] [quam Otto II ejus patri dederat.] In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis: Otto divina providentia Imperator Augustus. Noverint omnes nostri fideles, præsentis scilicet & futuri, qualiter nos ob interventum dilectissimæ genitricis nostræ Adelheidæ, caro nepoti nostro Bavariorum Duci Heinrico quoddam juris nostri prædium, civitatem videlicet Babenberc nominatam, cum omnibus ad hanc respicientibus & Nemkin Vraha in comitatu Bertholdi Comitis Volckfelt nuncupato, sita, nostra Imperiali potentia in perpetuæ usum proprietatis concessimus, firmiterque donavimus cum utriusque sexus mancipiis, ædificiis, ecclesiis, terris cultis & incultis, &

cum omnibus jure, legaliterque ad hæc jam dicta prædia pertinentibus, eo tenore, ut libero ipse deinceps perfruatur arbitrio, hæc tenendi, commutandi, dandi, posteris relinquendi, seu quidquid sibi libuerit, inde faciendi. Et ut præceptum stabilius firmissusque permaneat, hanc chartam inscribi jussimus, annuloque sigillatam propria manu nostra roboravimus. Data V Kalend. Julii Indict. 1, anno regni Domini Ottonis XIV, Imperii autem VII.

ANNOTATA.

Hæc accepta sunt ex Vita S. Wolffgangi apud Surium 31 Octobris num. 39. Porro S. Wolffgangum S. Henrici institutorem fuisse, auctor est Ditmarus: Nutrit præclarum Wolffgangus præsul alumnum &c. Reliqua huc spectantia in Commentario dicta sunt.

De Walbeck & S. Adriani gladio plura notavit Gretserus, quæ apud ipsum videri possunt.

Varia domatis significata habes in glossariis, hic sumitur pro ditione seu possessione.

CAPUT II.

**Fundatio ecclesiæ Bambergensis,
synodi ad eam spectantes,
ejusque a summo Pontifice approbatio.**

Anno igitur ab Incarnatione Domini MVII a Indict. V, III Kalend. Novembris magna synodus Episcoporum, [Synodus Francofurtensis pro ecclesiæ Bambergensis erectione,] aliorumque Patrum habita est & celebrata in villa regia Frachenfurt mediante Rege magno & pacifico Heinrico, anno regni sui VII. Nam dum idem Deo devotus Rex alta mentis consideratione secum volveret, in quo

potissimum opere Dei misericordiam sibi facilius conciliaret, & ex divini instinctu consilii inspiratus disposuit, ut Deum sibi heredem eligeret, & conscriberet, & episcopatum Babenbergensem, ut præscriptum est, ex rebus hereditariis construeret, ut & paganismus Sclavorum ibi destrueretur, & Christiani nominis memoria perpetualiter inibi celebris haberetur. Sed cum parochiam ad eandem sedem respicientem non haberet, & sanctam Pentecosten in eodem anno regni sui Moguntiaë celebraret, partem Wirzeburgensis diœceseos, comitatum videlicet Raterzgewe dictum, & pagi Wolcvelt dicti, inter fluvios Vraha & Ratenza sita, ab Heinrico Wirzeburgensi Episcopo firma ac legali traditione acquisivit, tradens e contra Wirzeburgensi ecclesiæ CL mansos in vico Memmigun dicto, & in proxime adjacentibus locis, consentientibus, & concurrentibus in hæc vota illius Heinrico Wirzeburgensi, & Willigiso Moguntiaë metropolis Archiepiscopo, multisque, qui præsentibus fuerunt, Archiepiscopis, & Episcopis, legitimum hoc concambium attestacione sua, & subscriptione roborantibus. Gloriosissimus vero Rex compos voti effectus, pari supradictorum Patrum consultu, duos ex capellanis suis Albericum & Ludovicum adjunctis Wirzeburgensis Episcopi literis, Romam usque direxit, quatenus hæc bene cœpta in melius proficerent auctoritate Apostolica. At Romanus Pontifex, & universalis Papa Joannes piissimi Regis devotioni congaudens, habita in sancti Petri Basilica synodo, pro confirmando episcopatu Babebergensi, privilegium fecit conscribi, & Apostolica auctoritate firmari, universis Galliaë & Germaniæ Episcopis rescribens, ut & ipsi pari communique auctoritate, prædictum episcopatum roborarent, cujus videlicet privilegii exemplar in hunc modum se habet:

[13] [quam Joannes PP. XIX] Joannes Episcopus servus servorum Dei. Officii nostri est omnium sanctarum Dei

ecclesiarum commoda generaliter considerare, & maxime earum, quæ specialiter sub jure ac dominio nostræ Romanæ Ecclesiæ consistunt; si quod est incommodum, abolere, ne pro gravi incommoditate sua neglectæ vilescant; vel qualibet nacta occasione, debita solennitate careant. Propterea omnibus sanctæ Dei Ecclesiæ fidelibus, præsentibus scilicet & futuris, notum esse volumus: quia dilectus & spiritualis noster filius Henricus gloriosissimus, atque invictissimus Rex, divina inspirante clementia, de propriis hereditariis rebus, pro sua suorumque parentum anima, episcopatum in loco, qui dicitur Babenberc, perfectæ fidei, & charitatis devotione, in honorem beatissimi Petri Apostolorum Principis esse constituit, commutatione facta jure, ac legaliter cum Henrico Wirzenburgensi Episcopo de aliqua parte parochiæ sui episcopatus. Unde etiam prædictus Episcopus nobis suas litteras misit, ut suo consensu, privilegio nostræ Apostolicæ auctoritatis episcopatus noviter factus fundaretur. Pro qua ratione Henricus Secundus gloriosissimus Rex nuntios suos ad nos direxit, qui nobis hæc omnia dicerent, & nos pro hac sede confirmanda interpellarent. Cujus sanctissimam imitationem, paterna & præcordiali dilectione intuentes, omnes res, quas beato Petro Apostolorum Principi, in loco prænominato, legitima ratione collectas contulit, nostræ auctoritatis privilegio confirmare decernimus, ea videlicet ratione, ut Episcopus ejus loci, & qui in perpetuum sui fuerint successores, ea, segura tranquillitate possideant, & liberam habeant potestatem res & proprietates ejusdem ecclesiæ ordinare, atque componere, vel etiam augmentare: dissipare vero, atque confundere, nullam habeant potestatem.

[14] [diplomate suo approbat,] Nostra quoque auctoritate sancimus, uti in terminis, & in rebus ejusdem ecclesiæ nulla sit infestatio tyrannorum, vel aliorum quorumlibet pravorum hominum, sive sint in civitate ipsa Babenberc,

sive in castellis, & villis, servis & ancillis, tributariis, decimis, forestibus, silvis, piscationibus, venationibus, molendinis, campis, pratis, pascuis, terris cultis & incultis, & quidquid modo illuc pertinet, vel in futurum acquiri possit, per nostræ auctoritatis privilegium corroboratum, in segura quiete permaneat. Nullus ibi Comes aut Judex legem facere præsumat, nisi quam per concessionem gloriosissimi Regis Heinrici vel successorum ejus Episcopus loci ejusdem deligeret. Nulla aliena potestas ibi per violentiam irruat. Sit ille episcopatus liber, & ab omni potestate extranea securus, Romano tantummodo mundiburdio subditus: quatenus Episcopus eo melius cum canonicis suis servitio Dei possit insistere, & primi constructoris ejusdem loci, & recuperatoris jugiter memoriam habere. Sit tamen idem suo metropolitano subjectus, atque obediens. Quicumque hæc præcepta servaverit, divinam remunerationem, & Apostolicam benedictionem accipiat. Qui autem contemptor, & violator extiterit, perpetui anathematis damnationi subjaceat, nisi resipiscens ad satisfactionem perveniat. Scriptum per manus Petri notarii, & scriniarii sanctæ Romanæ Ecclesiæ in mense Junio, Indict. V.

[15] Habito igitur rursum generali concilio in Franchenfurt, [quodque synodus altera recipit,] cui præsedit venerabilis Archiepiscopus Willigisus Moguntinus, universi Archiepiscopi & Episcopi, qui interfuerunt, numero XXXVI, debita cum veneratione privilegium hoc Sedis Apostolicæ suscipientes, unanimiter devotis mentibus laudaverunt, & scribendum roboraverunt. De supradictis vero parochiæ terminis ab Ecclesia Wirzeburgensi commutatis, ne qua fieret in posterum querela, vel dubitatio, subjectam conscribi paginam fecerunt: cui subscripsit primo quidem ipse Henricus Wirzeburgensis Episcopus, deinde ejusdem ecclesiæ præpositi, sive presbyteri numero novem.

[16] Omnium sanctæ Dei Ecclesiæ fidelium tam præsentium, [accedente consensu Episcopi Herbipolensis,] quam futurorum notitiam non latere desideramus, qualiter gloriosissimus Rex Henricus, divinæ, ut credimus, admonitionis stimulo compunctus, de prædiis, quæ Dei gratia, hereditarioque jure parentum, in suæ possessionis dominium pervenerant, Dei servitium augere, episcopatum constituendo, desiderans; quo id legitime, rationabiliterque fieri potuisset, Henricum venerabilem Wirzburgensis ecclesiæ provisorem, quatenus quemdam locum Babenberch nuncupatum cum pago Raezengevum dictum, qui ad suæ diœceseos statum pertinere videbatur, de suo jure in suum jus ad id perficiendum transfunderet, studiose cœpit flagitare. Quæ, quoniam justæ & rationabiles causæ videbantur, ejusdem augustissimi, & invictissimi Regis petitionibus acquiescens, cum communi cleri sui atque militum, nec non totius populi consilio & consensu, præfatum locum cum prædicto pago, tribus parochianis ecclesiis exceptis, cum suis adjacentiis, quarum hæc sunt nomina, Wachenrode, Lonerstat, Mülehusen, omni postmodum remota contradictione, suæ potestati tradidit. Alterius autem pagi, qui Volcfeld vocatur, in quo præfatus locus situs est, partem eidem Regi concessit, quantum est de Babenberch ad flumen Vraha, de Vraha in Ratenzam flumen, & sic juxta decursum ejusdem fluminis in Moin, & inde ad rivulum Wichibach, deinde ad caput ejusdem rivuli; sicque qua citissime, & proxime perveniri potest ad Vraha. Actum in civitate Wirzburgensi, præsentē serenissimo Imperatore Henrico, ea conditione, ut decimam in novalibus jam incisis, & ad mansum mensuratis cum veteri decima non commutata, Wirzburgensis ecclesia retineat. In novalibus vero post hinc excolendis decimam Babenbergensis ecclesia possideat cum termino commutato.

[17] [cui gratulatur] Sed & Joannes Aquileiense Patriarcha opus tam laudabile Regis excellentissimi, & piam erga Christum devotionem toto affectu amplectens, Heinrico Episcopo Wirzeburgensi gratulationis plenam scripsit epistolam. Beatissimo Domino & sincera charitate diligendo Heinrico sanctæ Wirzeburgensis ecclesiæ Episcopo venerabili, Joannes Aquileiense ecclesiæ Patriarcha cum omnibus suæ dœceseos Episcopis, fraternam dilectionem in eo, qui prior dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis, Jesu Christo Domino nostro. Licet, Reverende frater, fraternæ dilectionis cura nos admoneat, ut in omnibus operibus bonis quæ conditor humani generis misericorditer ad salutem quotidie disponit, immensas gratiarum actiones ipsi agere debeamus, quandocumque tamen vel ubicumque ex propectu sanctæ Ecclesiæ, vel ejus exaltatione, locatione, nos aliquid magnifici operis audire contigerit, immensæ devotionis affectu, & spiritualis exultationis effectu illum laudare, benedicere & prædicare debemus, cujus hæc dona sunt, & a quo bona cuncta ineffabiliter procedunt. Qui inter innumerabilia sempiternæ dignationis sacramenta, ea & in suorum cordibus Principum dictat, quæ ad multorum exemplum, & salutem profutura procurat.

[18] [Joannes Patriarcha Aquileiense.] In quibus unum est, quod nuper divinitus factum, maximam mentibus nostris lætitiâ generavit. Audivimus, quod Dominus noster Heinricus gloriosissimus & invictissimus Rex, divina sibi inspirante gratia, ex suis prædiis, & paterna hereditate, in loco, qui dicitur Babenberc episcopatum in honore beatissimi Petri Apostolorum Principis constituerit, & commutatione facta, digne & legaliter cum ecclesia vestra, partem quamdam ex ejus diœcesi acquisivit: atque hoc concambium Apostolicæ Sedis privilegio corroboravit. Quod quidem eximium, & laudabile opus, & ejus dignissimam liberalitatem, & vestram charitatem

satis egregie prædicabilem commendat; cum & suum est, per operationem; & vestrum sit per dilectionem. In quo omnipotenti Deo immensas gratias referimus, ad cujus inæstimabilem gloriam spectat, quod per Regem nostrum Heinricum, bonum & fidelem ministrum suum, fundatissimam pacem omnibus ecclesiis præstat, & insuper novam format ecclesiam, per quam & de inimico humani generis in vicinas Sclavorum gentes, Deo opitulante, triumphabit, & innumerabilem familiam per lavacrum regenerationis sibi multiplicabit. Nos autem cum omnibus nostræ diœceseos Episcopis hoc divinum opus in commune laudamus, atque in eo juste consentientes, & subter conscribentes in perpetuum valere confirmamus.

[19] Heinricus divina præordinante clementia Rex, [Litteræ S. Henrici,] omnibus Ecclesiæ filiis tam futuris, quam præsentibus. Saluberrimis sacri eloquii institutionibus erudimur, & præmonemur, ut temporalia relinquentes bona, & terrena postponentes commoda, æterna & sine fine mansura in cælis studeamus adipisci consistoria. Gloria enim præsens fugitiva est, & vana, dum possidetur, nisi in ea aliquid de cælesti æternitate cogitetur. Sed Dei miseratio humano generi providit remedium; quando partem cælestis patriæ, terrenæ substantiæ fecit esse pretium: Hujus ergo nos clementiæ non immemores, nec ignorantes nos gratuito diviniæ miserationis respectu, regali dignitate sublimatos, congruum esse ducimus, non solum ecclesias ab antecessoribus nostris constructas ampliare, sed ad majorem gloriam Dei novas ædificare, easque devotionis nostræ donis gratissimis exaltare. Quapropter Dominicis non surdum auditum præbentes præceptis, & deificis obtemperando intendentes suasionibus, thesauros diviniæ largitatis munificentia nobis collatos, in cælo desideramus reponere, ubi neque fures offodiunt, nec furantur, neque ærugo, vel tinea demolitur, ubi & dum

omnia nunc congesta recolimus, cor nostrum desiderio & amore sæpius versetur.

[20] Proinde patere volumus omnium fidelium universitati, [de erecto a se] quod quemdam paternæ hereditatis nostræ locum Babenberc dictum, in sedem & culmen episcopatus proveximus, & Romanæ Sedis auctoritate firmatum, atque venerabilis Heinrici Wirzburgensis Episcopi consensu, & dilectæ conjugis nostræ Chunegundæ voluntate, ac pari communique omnium nostri fidelium tam Archiepiscoporum, quam Episcoporum, Abbatum, nec non & Ducum, & Comitum consulto, decretoque, ac totius regni nostri, Principumque concordia devotione laudatum, ad honorem omnipotentis Dei, & beatæ Mariæ semper Virginis, & sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, nec non sanctorum Kiliani, & Georgii fundavimus, stabilivimus, & corroboravimus, ut inibi nostrum, parentumque nostrorum, & Ottonis tertii Imperatoris, videlicet antecessoris nostri, celebre habeatur memoriale, & jugis pro omnibus orthodoxis mactetur hostia salutaris. Oblatis igitur Deo in eadem dilecta nobis ecclesia ad honorem & decorem domus Dei, ex metallis lapidibusque pretiosis in varios usus sanctuarii, vasis seu vestibus, aliisque ornamentis ecclesiasticis, contulimus præterea ad supra dictam sedem episcopalem prædia, ecclesias, vicos, villas cum omnibus suis pertinentiis sive adhærentiis, videlicet utriusque sexus mancipiis, areis, ædificiis, terris cultis, viis & inviis, exitibus, redditibus, quæsitis & inquirendis, silvis, sagenis, venationibus, pratis, pascuis, campis, forestis, forestariis, cellariis, censibus, aquis, aquarumve decursibus, molendinis, mobilibus, & immobilibus, & ceteris omnibus, quæ rite scribi aut appellari possunt, quomodolibet utilitatibus, præsentis nostræ authoritatis edicto statuentes, ut in Deo nobis dilectus sæpe dictæ sedis Episcopus Eberhardus, sui que successores liberam dehinc habeant potestatem, eadem præscripta bona cum

omnibus appendiciis suis tenendi, possidendi, seu in quoslibet usus episcopatus convertendi; fratribus autem canonicis Deo ibidem famulantibus ad quotidiana temporalis vitæ subsidia, possessiones, quas tradidimus, nostra imperiali auctoritate proprietateve possidenda confirmamus.

[21] [prædicto episcopatu Bambergensi.] Ea videlicet ratione: ut præfati canonici, & eorum per successionem Præpositi, liberam dehinc cum ipsorum canonicorum consensu, & consilio potestatem habeant in meliores usus commutandi, augmentandi, & ad utilitatem suam quoquomodo redigendi; quatenus & ipsi, nostri benigne memores apud Deum, ac dilectissimæ conjugis nostræ, atque consortis regni Chunegundæ, parentumque nostrorum, versa vice, beneficiis nostris pia atque assidua intercessione respondeant. Si quis autem, quod absit, hujus nostræ munificentiam donationis, atque institutum Apostolicæ Sedis, & tot venerabilium Patrum auctoritate firmatum destruere, seu violare tentaverit, in die iudicii coram oculis Dei tormento inexstinguibili æternaliter luat. Quod ne eveniat: sed hæc traditio atque decretum ab omnibus perpetualiter inviolabilis permaneat, hanc chartam inde conscriptam manu propria roborantes, sigilli nostri impressione insigniri jussimus. Nec vero solummodo in vita, superstite adhuc Rege gloriosissimo, sed magis etiam post transitum ejus de morte ad vitam, felix ipsius plantatio, Babenbergensis videlicet ecclesia, divinæ gratiæ imbribus irrigata de die in diem accipit incrementum, sæpenumero a sancta, specialique matre sua Romana Ecclesia uberibus piæ consolationis potata, ac satiata, regum quoque succedentium auctoritate, vel privilegiis nobiliter, ac firmiter in perpetuum sublimata. Ea privilegia in Appendicem rejicienda, jam diximus in præmonitione.

CAPUT III.

**Brunonis in Sanctum fratrem odium,
S. Cunegundis innocentia;
sanatio calculi in monte Cassino,
& causa claudicationis S. Henrici.**

Hæc nos de fundatione, vel confirmatione sanctæ, Babenbergensis ecclesiæ, accepta occasione, [Malevolentia Brunonis in Sanctum fratrem,] dixisse sufficiat, nunc ad cœptam narrationem de gestis beati Viri animum, stylumque vertamus. Regis autem frater erat Bruno, Augustensis sedis Episcopus, qui felicibus fratris actibus invidens, multas ei adversitatum injurias, in quantum potuit, inferebat: & ubi per se non poterat, inferentibus se adungebat, vel alios ad inferendas exhortando stimulos eis pravæ incitationis subdebat. Cui frater non solum talionem non reddidit, verum etiam instructus fraterna dilectione, omnia dissimulando & patienter sustinendo, illum in bono vincere satagebat.

[23] Quanta ejus munificentia, quanta erga Deum liberalitas extiterit, [hujus liberalitas & S. Cunegundis innocentia.] tam in illa Babenbergensi ecclesia, quam in aliis compluribus locis, manifestis operum declaratur indiciis. Solum quippe Deum sibi elegit heredem, quatenus & ipse in consortium æternæ hereditatis eum assumere dignaretur. Liberos etenim secundum carnem nec habebat, nec expectabat, quandoquidem eam, quam pro conjuge habuit, Chunegundam, numquam cognovisse [per consummationem matrimonii] comprobatum est. Qualiter autem innotuerit, ad communem ædificationem, prætereundum non est, ut & castimoniciæ erudiamur exemplis, & divinorum secretorum admiratione moveamur; intelligentes quemadmodum diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Tantis namque ac talibus bonis tentatio deesse non potuit. Invidus enim omnium bonorum diabolus, ubi torum immaculatum sauciare non potuit, zelotypiciæ livore

fœdare cogitavit, & ejus saltem famam lædere, cui vulnus corruptionis infligere non potuit. Facta est igitur, auctore diabolo, suspecta criminis ea quæ non noverat maculam corruptionis. Sed quia crudelis est, qui famam negligit; expurgationis gratia, ad vomeres candentes illud sibi iudicium delegit, quod propter duritiam hominum institutum esse cognoscitur. Cumque dilecta Deo ad illud iudicium, velut ovis ad occisionem duceretur, ingemuit; & ait; Domine Deus, creator cæli & terræ, qui probas renes & corda, judica iudicium meum, & eripe me. Te enim testem & iudicem hodie invoco, quia nec hunc præsentem Heinricum nec alterum quemquam virum carnali commistione umquam cognovi. Hoc dicto, stupentibus ac flentibus universis, qui aderant, vomeres candentes nudo vestigio calcavit, & sine adustionis molestia secunda pertransiit. Ita Deus omnipotens vinculum castæ dilectionis servavit, innocentiam comprobavit, & integritati custodiam humilitatis adhibuit.

[24] Inter hæc beatissimi Principis gloria magis ac magis proficiebat, [Apud Montem Cassinum calculo laborans] & gratia Dei erat cum ipso. Non declinavit clypeus a bello, & hasta ejus non est aversa. Apuliam a Græcis diu possessam, Romano Imperio recuperavit, & eidem provinciæ Ismaëlem Ducem præfecit. Qui postea in Babenbergensi loco mortuus, & in capitulo majoris monasterii sepultus requiescit in Domino. Beneventanum monasterium condidit, & omni ornatus decore locupletavit. Cumque civitates Apuliæ pertransiret, & quæ ad utilitatem & honorem regni pertinebant, in eis prudentissime disposuisset, cæpit infirmitate calculi laborare. Cujus morbi molestiam vir sanctus tanta patientia sustinuit, ut passiones carnis ad custodiam humilitatis a Deo sibi collatas assereret: & flagellum correptionis certissimum signum dilectionis esse affirmaret. Fomenta tamen curationum fecit sibi adhiberi; sed nulla medicorum subtilitate ad integrum potuit

liberari. Ingravescente autem dolore, ascendit montem Cassinum, petiturus, ut per intercessionem S. Benedicti, & sanctæ Scholasticæ, sanitatis ei a Deo præstaretur remedium.

[25] [in visione a S. Benedicto] Veniens autem ad locum, ubi Sanctorum reliquiæ fuerant reconditæ, effudit animam suam in conspectu Altissimi, & per sanctorum suffragia, Benedicti videlicet & S. Scholasticæ, precibus & lacrymis postulavit a Deo salutem corporis & animæ sibi præstari. Impletumque est, quod per Prophetam dicitur; Exquisivi Dominum, & exaudivit me, & ex omnibus tribulationibus meis eripuit me. Nam petiit, & exauditus est: pulsavit ad ostium perseveranter miserantis potentiæ; & intromissus est. Interea Rex cœpit cogitare, quæ de translatione S. Benedicti audierat; & quia reliquiæ ejus dicebantur furtim sublatae & in alium locum translatae, ideo vir sanctus de corporali ejus præsentia dubitabat. Completa itaque oratione, homo Dei ad hospitium se contulit, & lassatus ac debilitatus in lectulo se collocavit. In quo obdormiens vidit S. Benedictum sibi assistere, & ferrum sectorium ad medicinales sectiones aptum manu tenere. Qui dixit ei: Quia sperasti in Deo, & in Sanctis ejus, ecce missus sum a Deo, ut per meam medicinam ab infirmitate tua libereris. Ecce ego, cujus ossa furtim sublata esse putabas, præsentiam meam tibi exhibeo, & in argumentum veritatis passiones tuas curabo. Hæc dicens, partem illam corporis, ubi calculus jacebat, medicinali ferro, quod manu tenebat, aperuit, & evulso molliter calculo, hiatum vulneris subita sanitate redintegrait, calculumque quem tulerat, in manu Regis dormientis reposuit.

[26] [mirabiliter liberatur,] Quo facto, Christianissimus Imperator evigilavit, & pertractans secum, quæ circa ipsum per Confessorem Christi gesta fuerant, vidensque calculum, quem manu tenebat, vocavit satellites, qui

regio more sibi semper assistebant, dixitque ad eos: Pontifices, regnique nostri Principes vocate ad me; ut cognoscant & videant mirabilia Dei, quæ ineffabilis misericordia, & inenarrabilis potentia ejus fecerunt in me. At illi mandata Regis celeri cursu perferentes ad Principes, perduxerunt eos ad Regem. Quos Rex salutans, resalutatusque ab eis, sic alloquutus eos est: Fratres & commilitones mei, magnificate Dominum mecum, & exaltemus nomen ejus in id ipsum, quia ipse est magnus Dominus, & laudabilis nimis, & magnitudinis ejus non est finis. Ipse percutit, & medetur: flagellat peccatores, & pœnitentibus miseretur. Hunc humiliat, & hunc exaltat: quia calix in manu Domini vini meri plenus misto. En ego, qui heri morti proximus fui, per misericordiam Dei hodie vobis appareo sanus: & aculeum mortis, quem heri gestavi inclusum corpori meo, hodie oculis vestris visibiliter ostendo.

[27] Hæc dicens, ostendit calculum, quem manu tenebat, [ac donis cœnobium cumulat.] & ostendes cicatricem vulneris, omnia, quæ per sanctum Benedictum circa ipsum gesta erant, cunctis audientibus, ex ordine referebat. At illi videntes & audientes mirabilia Dei, & plus quam credi potest, admirati sunt; & benedicentes Deo, diuque in laudem ejus acclamantes de incolumitate Regis gavisii sunt. Rursumque Rex ad eos; Quas, inquit, gratiarum actiones, aut quæ munera tantis beneficiis condigna medico nostro Benedicto possumus rependere? At illi omnes judicaverunt, eum regia munificentia dignum esse. Rex ergo consilio Principum suorum ingentia munera in prædiis, in auro, in argento, in ornamentis plurimis ecclesiæ S. Benedicti contulit. Et valefaciens fratribus, qui eidem ecclesiæ præsidebant, a Cassino monte hilaris, & sanus discessit. Ab eo autem tempore, & deinceps, quadam speciali dilectione, & veneratione S. Benedicto, & omnibus monasticæ religionis cultoribus studuit deservire, & in amplificandis, ac protegendis rebus

ecclesiasticis benignus ac devotus Pater existere. Hæc in Cassino monte scripta inveniuntur, ut & moderni magnalia Dei in memoria habeant, & apud posteros per antiquitatem temporis in oblivionem non veniant. Et, si quis scire desiderat, quare gloriosissimus Imperator Henricus claudicaverit, cum primum corpore toto sanus fuerit, hanc causam noverit.

[28] Cum ipse quodam tempore venisset in Apuliam, [Ad aliam visionem,] pro disponendis reipublicæ negotiis, pervenit in montem Garganum, in cujus crepidine sita est lævitas, & in latere montis in rupe concava, est basilica non ab hominibus fabricata sed operatione divina vel virtute exstructa. Hujus basilicæ exstat patronus Michaël Archangelus. In hac etenim ecclesia, qualibet hebdomada cantus angelicus, ab his qui digni sunt, audiri perhibetur. Hanc itaque basilicam, orationis causa, cum ceteris Christi fidelibus vir Deo devotus est ingressus. Cumque laudes divinas inibi celebrassent, & vota precum suarum cum multa devotione Deo reddidissent: tempus jam aderat, quo cælestis exercitus ad laudes Deo persolvendas, templum hoc sacrum fuerat ingressus. Itaque cum omnes egrederentur, & qui moram facerent, expellerentur exire; vir sanctus postulabat, ut ei intus remanendi facultas concederetur. Igitur omnibus egressis, solus ipse, sperans in misericordia Dei, inibi manere præsumpsit, & preces precibus continuavit, & genuum flexiones iteravit; in quo multis lacrymis divinæ se commisit clementiæ, & animam suam beato Michaëli Archangelo cum multa supplicatione studuit commendare.

[29] [in monte Gargano habitam,] Cumque pii Regis incensum ascenderet coram Domino; Deus Israël, qui in Sanctis suis semper est mirabilis, mirabilem ei dignatus est ostendere visionem. Vidit enim angelorum multitudinem copiosam, adinstar solis splendidam,

templum sanctum ingredientem; ex quibus duo principale solenniter adornabant altare. Deinde vidit alias cælestium Virtutum cohortes innumeras, in similitudinem fulguris coruscantis fulgentes, & quasi primatem suum cum gloria maxima deducentes: nec dubium hunc fuisse cælestis militiæ signiferum. Novissime vero meruit videre ipsum Regem angelorum venientem cum potestate magna & virtute. In cujus obsequio cælestis exercitus innumerabilis, & splendor ejus incomparabilis: cujus etenim nutu reguntur omnia cælestia & terrestria. Denique chorus novæ Hierusalem in prædicta collectus basilica divinum solenniter celebravit obsequium. Quo tandem completo, unus ex præcipuis angelis, sacrum Evangelii textum cum maxima reverentia detulit personæ; quo illum deosculante: innuit angelo, ut eundem deosculandum deferret Imperatori. Angelo vero jussa sibi complente, prædictus Christi famulus ad insolitam tantæ majestatis & gloriæ visionem cœpit animo pavescere, & omnibus membris contremiscere; tamquam diceret cum Propheta; **Contritum est cor meum in medio mei, contremuerunt omnia ossa mea.**

[30] [refertur causa claudicationis.] Hæc angelus ille videns; modeste femur ejus tetigit, inquiens: **Ne timeas electe Dei, surge velociter, signum pacis divinitus sibi transmissum suscipiens alacriter; extemplo & statim femur ejus emarcuit; & exinde omni tempore vitæ suæ claudicavit. Similis per omnia eventus de beato Jacob legitur, cujus femur ad tactum angeli secum luctantis emarcuit. Hæc quidem, ut verum fatear, in scripturis non inveni, sed relatu veracium & venerabilium virorum, hæc vera esse, in veritate comperi. Equidem præpotens Cancellarius episcopi Herbipolensis, Conradus nomine, qui persecutionem passus est propter justitiam, hæc, quæ dicta sunt, se legisse, constanter affirmavit, & in Ecclesia Babenbergensi positus, multis audientibus enarravit; ex quibus unus mihi familiaris, & ipse plane vir veridicus,**

mihi fideliter intimavit, & volente me silentio suppressere, obnixè rogavit, ut scriberem: tandem ego petentis instantia, & sedulitate monentis inductus, fideliter conscripsi, quatenus in progenie altera hæc enarrentur. Mallem somno modo quiescere, quam ficta vel frivola de Sanctis Dei scribere, præsertim dum opus non habent falsis laudibus exaltari; qui signis & prodigiis meruere decorari. Hæc de tam glorioso miraculo dicta sufficiant. Et in evidens hujus signi testimonium ipsius S. Heinrici imago ante januam monasterii ad dextrum latus penes chorum S. Georgii pillo uno supposito, ex opposito imaginum Adæ & Evæ lucide apparet.

CAPUT IV.

**Adventus Benedicti PP. VIII in Germaniam,
sancti peregrinatio Cluniacum,
ejus pro Ecclesia & imperio gesta,
felicissimus obitus & de eodem mira visio.**

Inde iter faciens Romam pervenit, ubi a Benedicto Papa benigne & honorifice susceptus, quantas miserationes & beneficia per S. Benedictum ei Dominus contulerit, [Invitatus in Germaniam Benedictus PP. VIII,] indicavit. Benedictus vero Papa gratias egit Deo pro omnibus beneficiis suis, & pro salute Regis, & totius populi Catholici obtulit sacrificium laudis. Eodem tempore, sicut supra dictum est, Rex sanctus Babenbergensem fundum cum omnibus pertinentiis suis beato Petro contradidit, & Apostolico Præsuli ex tunc & semper defendendum commendavit, & in commemorationem hujus pactionis, singulis annis album ambulatorem phaleris Romano Præsuli dari constituit. Hoc quoque humilitate & devotione apud Dominum Papam obtinuit, ut ad Alemaniam accederet, & Babenberg fundum, novam plantationem visitaret. Quod & ita factum est. Nam in proximo Aprili Alemanniam intravit, omnibusque

civitatibus illius regionis peragratis, tempore, quo condixerat, Babenberg locum adire disposuit. Venit ergo V feria Majoris Hebdomadæ, hora sexta, sacris Pontificalibus vestimentis indutus, sicut jam ad peragenda mysteria Dei, ac solenne illius diei officium processurus erat: & suscipitur gloriosissime ab Imperatore, atque universis, qui aderant, Principibus, omnique clero, & populo, inæstimabili exultationis tripudio.

[32] Ut autem in adventu tam insoliti, tamque exoptati hospitis Deo nostro jocunda, [ecclesiam S. Stephani Bambergæ consecrat.] decoraque laudatio exhiberetur, prudentissimus Regum quatuor in occursum ejus choros psallentium decenter ordinavit. Primum, in fluminis ripa: alium, in citeriori: tertium, ante portam civitatis: quartum, in atrio ecclesiæ; ubi primus omnium Rex ipse, data manu, Papam in domum Domini introducens, divinis hinc inde hymnis canora suavitate resonantibus, in episcopali cathedra locavit. Debitum hujus sacratissimæ diei officium cum duodenis Episcopis cooperatoribus Apostolicus Pontifex similiter & aliorum dierum sequentium summa devotione celebravit. In sancta autem Dominica Paschæ cum in matutinali officio Aquileiensis Patriarcha lectionem primam, Archiepiscopus autem Ravennas secundam; ipseque Apostolicus recitaret tertiam; omni denique ornatu, & elegantia processionis solennia agerentur, veluti condecuit Apostolicam dignitatem, Imperialemque magnificentiam in sancta solennitate solennitatum, quis non judicet tam religiosam, nostrisque inusitatam in regionibus celebritatem, merito in notitia omnium Babenbergensis ecclesiæ filiorum perpetuo haberi, & memoriale ejus in seculum non derelinqui? Sub eisdem diebus basilicam in honore S. Stephani VIII Kalend. Maii idem venerabilis Papa consecrans, pretiosis muneribus, quæ adhuc ibi servantur, adornavit: ubi inter Missarum solennia, cooperatione

LXXII Episcoporum, & unanimi consensu Principum, episcopatum ab omni seculari potestate liberum esse constituit, & cuncta, quæ pontificali dignitati, & utilitati congruerent, præsentia suæ auctoritate, & privilegii sui attestatione, bannique firmitate roboravit. Cujus privilegii confirmatio talis est: primo loco in appendice reperienda.

[33] [Quid Cluniaci egerit Sanctus;] Ut autem ad superiora redeamus, unde paulisper digressi sumus, postquam vir sanctus Romæ positus, omnia, quæ petebat, a Domino Papa impetravit, confirmatus Apostolica benedictione, Alpes Appenninas transcendit, & dimisso exercitu in terram suam, Cluniacum, eo quod multa de religione & statu loci illius audiret, orationis causa cum paucis familiaribus perrexit. Ubi cum plurima signa religionis & sanctitatis vidisset, sancti Spiritus igne succensus, coronam auream pretiosissimis gemmis adornatam, ad Missam, quæ de cathedra sancti Petri celebrabatur, obtulit, & fraternitatem monachorum suscipiens, cum maxima humilitate & contritione cordis, orationibus eorum se commendavit, & in supplementum necessariorum rerum, in Alsatia optima prædia eidem congregationi contradidit. Inde iter faciens per Leodium & Treverim transitum fecit, & congregationes inibi Deo famulantes plurimis largitionibus & prædiis ditavit.

[34] [Quo studio Ecclesiæ & imperio prospexerit.] Et mirum, quod homo Dei, qui circa ecclesiasticas utilitates tanto studio, ob salutem animæ suæ flagrabat; in nullo profectum regni negligebat: quin imo sine effusione sanguinis, pietate, & sapientia terminos regni sui dilatavit, & Imperialem dignitatem gloria, & honore amplificavit & ornavit. Boëmiam vicit & subjugavit: Burgundiam in deditionem recepit: Pannoniam quoque Catholicæ fidei, & Romano Imperio coadunavit: victor autem aliarum nationum, Apostolus fit Ungarorum. Cum enim omnes adhuc infideles essent, Henricus Imperator

ad fidei confessionem illos attraxit. Quod ut facilius fieret, sororem suam Gisela Stephano Regi matrimonio copulavit, secundum Apostolum dicentem, Sanctificatur vir infidelis per mulierem fidelem; & sanctificatur mulier infidelis, per virum fidelem. S. Stephano itaque Rege baptizato, universa Pannonia verbum vitæ suscepit, & mira rerum novitate per Reges Apostolos sanctæ Catholicæ Ecclesiæ incorporata est. Quam præclara tanti apostolatus societas; quam colenda & veneranda utriusque sanctitas, per quos tot salvati & sanctificanti sunt. Præfatus autem Rex Ungarorum religiosus Deoque devotus, postea in executione bonorum operum permansit; quod divina pietas post mortem ejus evidentibus indiciis ad sepulcrum factis signorum miraculis demonstravit.

[35] Burgundiorum quoque non humana sed divina fuit victoria, [S. Cunegundem virginem suis restituit.] qui cum armis, & omnibus belli copiis essent instructi, viri ad bella doctissimi, armis positis, non hominis metu, sed Dei nutu, rogantes ea, quæ pacis sunt, dextras dederunt. Quemadmodum ad celebranda beati Martini confessoris merita Dominus pacificum belli dedit exitum: ita & nunc servi sui meritis consimilem virtutem ostendere dignatus est. Similem ergo illum fecit gloriæ Sanctorum. Et sicut Moyses precibus magis, quam armis triumphavit; ita gloriosissimus Princeps per arma justitiæ omnia bella feliciter consummavit, ac minime funestam, & incruentam victoriam semper habuit. Denique consummatis gloriosissime hujus vitæ laboribus; postquam bonæ opinionis odorem longe lateque redolere fecerat, locumque sibi dilectum cum ceteris monasteriis ditando, & ornando, & excolendo ad perfectum adduxerat, ad percipiendam immarcessibilem coronam ab ergastulo carnis a Domino est vocatus. Qui cum cerneret imminere sibi mortis diem, citatis ad se parentibus & cognatis beatissimæ Imperatricis Chunegundæ, non nullis etiam

regni primoribus, manu eam apprehensam illis commendavit hujusmodi verbis memoria dignis: Hanc ecce, inquit, mihi a vobis, imo per Christum consignatam, ipso Christo Domino nostro, & vobis reconsigno virginem vestram.

[36] In ejus vero transitu, terra plorante, cælum exultavit, [Felix Sancti obitus,] sicut Dominus per suam misericordiam revelare dignatus est. Sub ipsa etenim hora exitus illius cuidam servo Dei in solitudine commoranti, diabolus sub humana specie traditur apparuisse. Quem vir Dei per spiritum protinus agnovit, & ait: Quo vadis? Cui ille: Ad exequias, inquit, Principis pergo. At ille respondit; Vade, inquit, & comple negotium tuum, in quantum tibi a Domino permittitur. Verumtamen consummato officio tuo, adjuratus per Deum vivum, ad me revertere, ut per te rei exitum cognoscam. Post modicum vero reversus coram servo Dei gemebundus adstitit, & voce querula, & ingenti ululatu dixit: Heu heu! delusi sumus, in vanum laboravimus, quin etiam ab angelis Dei confusi discessimus. Assistentibus enim hinc & inde nobis, & spiritibus angelicis, merita animæ juste in statera appensa sunt; & fasciculis peccatorum deprimentibus, jam pene pars nostra præponderaverat.

[37] Tunc subito adustus quidam superveniens cum catino aureo, [& de eo mirabilis visio.] partis dextræ lancem oneravit, mirumque in modum parti nostræ adeo præponderavit, ut & ipso catino ad terram collapsio, ruina collisionis signum impresserit. Itaque victores angeli animam nobis ereptam gaudentes in suum consortium abduxerunt. Hæc vero tametsi corporaliter gesta referantur, necesse tamen est, ut virtute spirituali completa intelligantur. Res etenim spirituales per corporales exprimuntur imagines, cumque aliud foris agitur, aut dicitur, intus aliud geri significatur. Præmemoratus & sæpe memorandus Dei famulus

calicem aureum in honorem Dei & commemorationem S. Laurentii martyris ecclesiae Mersburgensi contulerat, cujus speciali patrocínio coram Deo adjutus, & in ipsa sui exitus hora creditur liberatus. Omni vero veneratione, & admiratione dignum esse perpenditur, quod eadem hora calix in certa custodia clausus habebatur, nec minus tamen prædictæ collisionis materiale signum excepit.

[38] [Ablutio calicis mutata in sanguinem,] De eodem vero calice, quid religiosorum virorum relatione in veritate audierimus, futurorum memoriis intimare operæ pretium dignum duximus. Cum enim prædictus Christi confessor Henricus, pro disponendis regni negotiis Marsipolim venisset, accidit, ut quadam die ad altare S. Laurentii attentissime Missam audiret. Qua completa, sicut semper facere consueverat, ablutionem calicis sumere volebat, sed interveniente magno negotio regni, quod vir sanctus proposuit, tunc temporis fieri non potuit. Vocato itaque custode ecclesiae, rogavit eum, ut calicem cum ablutione in mundo loco reponeret, & cum omni diligentia servaret: quoadusque ipse exoccupatus aptum tempus & locum ad sumendam illam inveniret. Excrescentibus autem causis & placitis, tota die illa turbatus, non potuit se expedire. Postera vero die, post matutinas, cum paucis secretariis suis, clanculo monasterium introivit, & diutis flexis genibus, & profusis lacrymis Deum exoravit, accersitoque custode, calicem cum ablutione sibi afferri præcepit. Cumque allatus fuisset & discoopertus, invenerunt ablutionem illam in formam veri sanguinis transmutatam. Quod factum mirabile mox universis, qui aderant, innotuit, & nunc & semper in laudem Dei, & gloriam Confessoris sui omnis Ecclesia successoribus suis enarrabit.

[39] [Parænesis & epilogus.] Discite ergo divites hujus seculi facere vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, ipsi vos in æterna recipiant tabernacula. Hujus vero gloriosissimi ac beatissimi Patris præconia

linguam carnis reticere non convenit, in cujus transitu angelis triumphantibus cælum exultavit. Defuncto itaque beatissimo Dei famulo anno regni sui XXIV, vitæ quinquagesimo secundo, Imperii vero undecimo, corpus ejus in ecclesia beatorum Apostolorum Petri & Pauli Babenbergæ honorifice sepultum est, ac postmodum multis miraculorum virtutibus a Domino glorificatum est.